

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1900. Första Kammaren. N:o 9.

Onsdagen den 14 februari.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Justerades protokollet för den 7 i denna månad.

Upplästes ett inlemnadt läkareintyg af följande lydelse:

Herr biskop *Rodhe* har insjuknat i influensa och är till följd häraf hindrad att under denna vecka resa till riksdagen — betygar på heder och samvete.

Göteborg den 13 febr. 1900.

Abr. H. Westman,
legit. läkare.

Anmälades och bordlades:

bevillningsutskottets betänkande n:o 2, angående vissa delar af tullbevillningen; äfvensom

lagutskottets utlåtanden:

n:o 8, i anledning af justitieombudsmannens framställning om åtgärder för åstadkommande af en förbättrad lagskipning i vissa skuldforordningsmål;

n:o 9, i anledning af väckt motion om ändring af kongl. förordningen den 6 februari 1849 angående viss tid för klander af huse-syn emellan enskild jordegare och landbo;

n:o 10, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse af 3 § i lagen den 10 juli 1899 om ersättning af allmänna medel i vissa fall för skada, som förorsakats af embets- eller tjänsteman;

n:o 11, i anledning af väckt motion om ändring af kongl. förordningen angående arfsrätt för oäkta barn den 14 april 1866; och n:o 12, i anledning af väckta motioner om ändring i lagen angående skyldighet att deltaga i kostnaden för byggnad och underhåll af prestgård den 1 maj 1885.

Företogs val af tjugufyra valmän för utseende af Riksdagens justitieombudsman och hans efterträdare; och befunnos, efter valförrättningens slut, hafva blifvit till valmän utsedde:

herr	<i>Behm</i>	med 75 röster,
	» <i>Benedicks</i>	» 75 »
	» <i>Berg, Gustaf B.</i> ,	» 75 »
	» <i>af Burén</i>	» 75 »
	» <i>Ekdahl</i>	» 75 »
	» <i>Falk, Helmer</i> ,	» 75 »
grefve	<i>von Hallwyl</i>	» 75 »
	» <i>Lewenhaupt</i>	» 75 »
herr	<i>Lithander</i>	» 75 »
	» <i>Ljungberg</i>	» 75 »
	» <i>Lundström</i>	» 75 »
	» <i>Lybeck</i>	» 75 »
	» <i>Nisser</i>	» 75 »
	» <i>Ridderbyjelke</i>	» 75 »
	» <i>Sanne</i>	» 75 »
	» <i>Stephens</i>	» 75 »
	» <i>von Strökirch</i>	» 75 »
	» <i>Söderberg</i>	» 75 »
	» <i>Tamm, P. G.</i> ,	» 75 »
	» <i>Torelius</i>	» 75 »
	» <i>Weinberg</i>	» 75 »
	» <i>Wester</i>	» 75 »
	» <i>Wijk</i>	» 75 »
	» <i>Sandberg</i>	» 74 »

Företogs val af sex suppleanter för de valmän, som af kammaren fått i uppdrag att utse Riksdagens justitieombudsman och hans efterträdare; och befunnos, efter valförrättningens slut, hafva blifvit till suppleanter utsedde:

herr	<i>Tillberg</i>	med 64 röster,
	» <i>Falk, Knut H.</i> ,	» 63 »
	» <i>Kennedy</i>	» 63 »

herr <i>Sjöholm</i>	med 62 röster,
» <i>Walin</i>	» 61 »
» <i>Kjellgren</i>	» 61 »

sedan ordningen mellan dem, som erhållit lika antal röster, blifvit genom lottning bestämd.

Vid föredragning af herr *Lithanders* nästlidne dag bordlagda motion, n:o 32, angående skrifvelse till Konungen med begäran om framläggande af förslag till förbättradt sätt att pensionera sjöfolk, beslöt kammaren hänvisa denna motion till sitt tillfälliga utskott n:o 1.

Vid förnyad föredragning af statsutskottets den 10 och 13 innevarande månad bordlagda utlåtande n:o 2, angående regleringen af utgifterna under riksstatens första hufvudtitel, innefattande anslagen till kongl. hof- och slottsstaterna, biföll kammaren hvad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs å nyo och företogs punktvis till afgörande statsutskottets den 10 och 13 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 3, angående regleringen af utgifterna under riksstatens andra hufvudtitel, innefattande anslagen till justitiedepartementet.

Punkten 1.

Lades till handlingarna.

Punkterna 2 och 3.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 4.

Herr statsrådet Annerstedt: Enär samtliga ledamöter i statsutskottet från denna kammare anmält sin reservation emot utskottets nu föredragna hemställan, vågar jag hoppas, att kammaren, med afslag å utskottets hemställan, måtte bifalla Kongl. Maj:ts proposition i denna punkt.

Från fängvårdsstyrelsen anføres såsom motiv för denna löneförhöjning för direktören vid centralfängelset å Nya Varfvet och för direktören vid tvångsarbetsanstalten i Norrköping, att på det förra

*Höjning af
lönen för
direktören vid
central-
fängelset å
Nya Varfvet
m. m.*

*Höjning af
lönen för
direktören vid
central-
fängelset å
Nya Varvet
m. m.
(Forts.)*

stället direktören hade en vida mödosammare befattning än vid öfriga fängelser, i det att fångarnes arbeten vid de öfriga fängelserna skedde genom deras öfverlåtande åt entreprenörer, hvilka derfor erlade betalning, då vid nya varvet deremot arbetet är ordnad så, att det bedrifves för anstaltens räkning och på dess risk. Det är tydligt, att ett sådant anordnande af fångarnes arbeten vid anstalten skall medföra för direktören ett vida större arbete och af honom kräfva vida högre ansvar än vid öfriga fängelser. Det synes då billigt, att denne direktör icke skall i afseende på löneförmåner sättas efter direktörerna vid fängelserna å Långholmen och i Malmö.

Hvad beträffar förhöjning af skrivvarearvodet till direktören vid tvångsarbetsanstalten i Norrköping, så framgår det af handlingarne, att detta arbete i högst väsentlig mån ökats, sedan det nuvarande arfvodet bestämdes i staten. Anledningen till denna ökning är att söka deruti, att numera förvaras i Norrköpings fängelse tvångsarbetsfångar af qvinkön, dömda till tvångsarbete på kortare tid, under det att vid tiden för statens fastställande derstädes förvarades qvinliga straffångar, dömda till straffarbete på längre tid. Dessutom har antalet fångar derstädes flerdubblats emot förut.

Under sådana förhållanden ligger det i öppen dag, att skrivvarearfvodet till direktören icke kan vara tillräckligt, sådant det nu utgår.

Jag hoppas derfor, att Första Kammaren måtte godkänna hvad Kongl. Maj:t i denna punkt föreslagit, och vågar vördsamt yrka, att Första Kammaren bifaller den af dess ledamöter inom utskottet afgifna reservation.

Friherre Gripenstedt: Såsom af betänkandet synes och redan blifvit nämndt, hafva samtliga ledamöter i statsutskottet från Första Kammaren reserverat sig i denna punkt och tillstyrkt bifall till Kongl. Maj:ts förslag. Skälen derfor finnas anförda i den kongl. propositionen, och hafva ytterligare af chefen för justitiedepartementet här utvecklats. Jag inskränker mig derfor till att yrka bifall till den af herr Lundeberg med flera afgifna reservation.

Herr Wieselgren: Jag ber endast att få ansluta mig till de tvenne föregående talarnes yrkande.

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade herr talmannen, att beträffande föreliggande punkt endast yrkats, att kammaren, med afslag å utskottets hemställan, skulle antaga det förslag, som innefattades i den vid punkten afgifna reservation.

Sedermera gjordes propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på godkännande af nyssnämnda yrkande; och förklarades den senare propositionen vara med ja besvarad.

Punkterna 5—7.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 8.

Herr Afzelius: Jag har vid denna punkt intet yrkande att göra. Men jag skulle vilja begagna detta tillfälle att uttala några tankar om de former, under hvilka lagstiftningsarbetet hos oss de senare åren bedrifvits. — Såsom vi alla veta, har, sedan år 1895, på justitiedepartementets stat varit uppfördt ett anslag till en lagbyrå, och detta anslag föreslås nu att utgå också för år 1901.

*Angående
anslag till
lagbyrån.*

Enligt min tanke tillfredsställer icke denna anordning det behof, som förefinnes. Syftet med denna lagbyrå skulle vara att bereda justitieministern ett mer omedelbart inflytande på lagstiftningen, än han förmenats kunna utöfva, då lagstiftningsarbetet bedrefs genom en fristående delegation. Lagbyrå-formen hvilar, kan man säga, på antagandet, att *lagförslagen utarbetas af justitieministern med tekniskt biträde af byråns personal*. Lagförslaget är från första början hans. Den tanken kan ju, teoretiskt sedt, hafva mycket, som tilltalar; men i själfva verket tror jag icke, att den kan genomföras, jag tror, att i verkligheten skall det visa sig, att detta antagande måste blifva, mer eller mindre, en fiktion.

Vore det så, att justitieministern hade att syssla endast med lagstiftning utom sina speciella departementsärenden, skulle det nog låta sig göra, att han arbetade såsom ordförande eller ledare af denna beredning, som vi kalla lagbyrå. Men så länge konseljen är så öfverhopad af administrativa besvärsmål som nu, så länge Kongl. Maj:t i statsrådet är en högsta domstol i administrativa besvärsmål, är det klart, att justitieministern, såsom konseljens främste rättskunnige medlem, i stor utsträckning måste tagas i anspråk för dessa måls beredning. — Derfor måste han välja ett alternativ utaf två. Antingen nöjer han sig med att anvisa lagbyrån ett program, vissa uppgifter och låter byrån sedan arbeta själfständigt. Men detta är just motsatsen till hvad som skulle uppnås med lagbyrån. Denna institution är alldeles icke skapad att uppbära en sådan själfständig ställning. Formelt är det dessutom oegentligt, att lagförslagen, då de skola granskas, framträda såsom förslag af justitieministern. Det andra alternativet blir då det, att justitieministern griper in, af och till, så mycket han kan, gifver föreskrifter under arbetets gång, hvilka lagbyrån har att rätta sig efter. — Det alternativet anser jag, för min del, ännu mindre lyckligt. Styrkan i ett lagförslag ligger alltid i dess inre enhet, att det hvilar på samma tankegång, samma konsekvent genomförda uppfattning. Skall ett lagförslag åstadkommas genom samarbete mellan flere, måste detta samarbete vara oafåtligt, så att säga intimt. Granskning och kritik af utomstående är värdefull, nödvändig; men att låta en främmande vilja, under arbetets

Angående
anslag till
lagbyrån.
(Forts.)

gång, *bestämmande* gripa in, det medför lätt en rubbning i kontinuiteten; förslaget kan komma att på en punkt återgifva en uppfattning, på en annan en derifrån skild.

Jag vill gerna och villigt erkänna, att lagbyrå-formen väl lämpar sig för utarbetande af *smärre* lagförslag, — der man kan säga, att det är fråga endast om att med teknisk skicklighet lösa en noga begränsad och bestämd uppgift. För detta passar en lagbyrå, men den passar icke, då det är fråga om att lösa uppgifter af större räckvidd. — Derfor är det också naturligt och själfallet, att, så länge lagstiftningsarbetet skall bedrivas endast med en lagbyrå, man måste sträfva efter att begränsa sina uppgifter så mycket som möjligt kvantitativt och kvalitativt. Författningssamlingen och minnet fyllas af data på små lagförändringar från olika områden, men knappast någon af dem betecknar ett verkligt betydande framsteg.

Nu kan man kanske fråga: behöfva vi verkligen några mera omfattande lagändringar? Behöfva vi någouting annat än små jemkningar då och då, när och i den mån behöfvet deraf framträder? Är det icke rent af farligt och möjligen undergräfvande för lagens auktoritet att på en gång förändra större delar af densamma?

På dessa frågor tror jag icke, att man skall kunna gifva mer än ett svar.

Behöfvet af dylika större förändringar finner man erkänt redan vid en blick i justitieombudsmannens berättelse till Riksdagen och på der intagna förteckning å framställningar, hvilka af Riksdagen blifvit gjorda och som hvila hos Kongl. Maj:t. Man finner der — vid sidan af åtskilliga små frågor — äfven frågor af stor vikt, så t. ex. frågan om ändring i lagstiftningen angående skilnad i trolofning och äktenskap; denna fråga förutsätter omarbetning af flere kapitel utaf giftermålsbalken. Vi finna der äfven spörsmålet om de affiktiva straffen, angående s. k. vilkorlig dom, borttagande af straffpåföljden förlust af medborgerligt förtroende med flera straffrättsliga frågor, som tillsammans tagna torde innebära detsamma som en revision af strafflagen. — Vi finna der frågan om rättsförhållandet mellan kommuner och enskilda vid genomförande af stadsplaner, också det en stor och vidt omfattande fråga, om den tages rätt.

Men ändå betecknar detta endast en mycket ringa del af hvad som behöfver göras. Utvecklingen går fort i våra dagar. Former, som passade i går, passa icke längre i dag. Förhållandena ändras ständigt. Skall icke lagen blifva ett hämmande och tryckande band i stället för en stödjande och hjälpande kraft, är det alldeles nödvändigt, att dess former lämpas efter de ändrade förhållandena. — Det ligger därför i sakens natur, att till och med nya författningar, som från början varit fullt brukbara, behöfva tid efter annan öfverses och bättras; huru mycket mer skall icke detta gälla bestämmelser, hvars tillkomst ligger 160 år tillbaka i tiden, såsom fallet ju är med en stor del af vår gällande rätt! — Jag skulle kunna här framdraga många exempel, men jag skall nöja mig med att erinra om, att

handel och omsättning i stort sedt — om jag undantager några, visserligen betydande, speciallagar — ännu i dag regleras af handelsbalken i 1734 års lag. Der är ett stort fält och ett tacksamt fält för lagstiftning. Der är också en början — men endast en början — gjord af lagberedningen under dess sista tid.

Och hvad det beträffar, att man, genom att på detta sätt omarbete lagen, skulle undergräfvat lagens auktoritet, så förhåller det sig icke så. Ett sådant reformerande är visserligen i sådant hänseende icke menligt, utan tvärtom nyttigt och nödvändigt. — Dröjer man för länge med att ändra hvad som är föråldradt, låter man klyftan vidgas alltför starkt mellan den skrifna rätten och den rätt, som lefver i folkets medvetande, så kan det hända, att detta rättsmedvetande bryter sig ut, att rättstillämpningen på sidan af lagen, mer eller mindre medvetet, mer eller mindre påtagligt, går sina egna vägar. *Detta* är farligt, ty derigenom öppnar man dörren för lagens motsats, för godtycket.

Jag tror därför, att, om man besinnar och behjertar detta, man icke skall kunna neka, att vi verkligen behöfva lagändringar, att behofvet är stort och att behofvet också kan sägas vara trängande.

Men, säger man — och det talet hör man så ofta — erfarenheten visar ju, att om man kan komma med någonting stort och omfattande, så *går det icke*. Vi måste framgå, heter det, på de »partiella reformernas» väg. Jag erkänner, att saken har sina svårigheter, sina mycket stora svårigheter. Jag erkänner, att det icke kan vara tanke på att i ett slag genomföra ett helt och hållet nytt lagverk. Detta var, såsom herrarne veta, en tanke, som hystes vid det förra århundradets början, af 1809 års män. Men efter 40 års oafbrutet arbete fann man, att detta var en illusion. — Det må vara, att detta var en alltför djerf tanke; men man må akta sig för att slå öfver till motsatsen och blifva alltför försagd. Det är riktigt, att lagarbetet skall genomföras successivt — och det vill säga detsamma som partielt — men deraf följer icke, att man skall göra de delar, man tager för sig, så små, som vi nu börja vänja oss vid. Vårt lagstiftningsarbete hotar att blifva icke partielt, utan atomistiskt. Denna snart sagdt öofverskådliga mängd af små författningar förvandlar hela lagverket till en mosaik, der enheten icke kan bevaras. Och på den vägen, det få vi erkänna, kan man aldrig genomföra någon verkligt betydande förbättring. Ty ju mindre det område är, man tager för sig hvarje gång, desto mera pressande och hindrande är sammanhanget med andra områden, som man icke får röra vid. Hvar gränsen skall gå mellan det, som är för stort, och det, som är för litet, är naturligtvis svårt att säga. Någon annan regel lär man icke kunna uppställa, än att området skall vara så pass stort, att man kan röra sig med åtminstone relativ frihet. Men i ingen händelse får man låta gränsen bestämmas endast af hänsyn till, huruvida det är lätt eller mindre lätt att »få det att gå». Skall någonting verkligen kunna åstadkommas och uträttas, måste man utgå från förutsättningen,

*Angående
anslag till
laghyran.
(Forts.)*

Angående
anslag till
lagbyrån.
(Forts.)

att hvad som är rätt och riktigt och afpassadt efter förhållandena kan gå och skall gå, äfven om det möter motstånd, äfven om det tager tid att föra det igenom. Och för öfrigt — om ett stort lagförslag faller endast därför, att det är stort, så är dock icke det arbete, som på detsamma nedlagts, förloradt. Hvad som deri finnes godt och brukbart tages upp igen och föres fram i sinom tid, äfven i sitt fall befördrar ett sådant förslag utvecklingen. Jag vill blott peka på den gamla lagkomiténs och lagberedningens förslag. Hvilken nytta hafva de icke gjort? Hvar hade vi varit, i fall icke de funnits? De hafva bildat den grund, på hvilken vi nu byggt i femtio år.

Jag tror därför, att vi både böra och kunna anlägga vårt lagstiftningsarbete uti större stil, att vi kunna gripa oss an och böra gripa oss an med uppgifter af större omfång och betydelse.

Men huru skall det tillgå, frågar man.

En lagbyrå lämpar sig dertill icke. Men kan man icke äfven här använda det moderna komitéväsendet? Man skulle då för hvarje särskild fråga af större omfång tillsätta en särskild komité. Fördelen skulle vara, att man kunde tillgodogöra sig medverkan af de krafter, som på detta speciella arbetsfält vore mest sakkunnige och mest förfarne. Jag vill visst icke underkänna komitéarbetets betydelse i allmänhet och nekar icke, att i afseende å specialförfattningar komitéer kunna vara användbara. Men hvad jag för min del bestämdt tror är, att för en successiv omdaning af den allmänna lagen lämpar sig icke denna arbetsmetod. Och hvarför? Jo, af två skäl! För det första tror jag icke det skall blifva lätt eller ens möjligt — åtminstone skall det blifva undantag — att finna personer, som äro villiga och i tillfälle att offra den tid, flera år måhända, som fordras för att genomföra ett sådant arbete. Ty man skall komma i håg, att för att genomföra en sådan sak är det icke nog att öfverväga och besluta innehållet, grunderna för lagförslaget, utan det ligger lika stor vikt på den formella affattningen. Att gifva en god affattning åt en lag och skrifva en god lagtext, är en svår konst, och det kräfver ett arbete och en möda, som knappast någon förstår, som icke försökt det. Vidare — och detta andra skäl är för mig långt viktigare — löper man fara, att med denna arbetsmetod sammanhanget mellan lagens skilda delar går förloradt. Och betydelsen af ett sådant sammanhang kan icke nog betonas och behjertas. Fullständighet är något, som lagstiftaren aldrig kan uppnå. Ingen fantasi räcker till att förutse alla de möjligheter, som verkligheten i sin ständiga vaxling och skiftande mångfald erbjuder, ingen grad af omständlighet vore tillräcklig att reglera alla dessa fall. Huru skola de då lösas? De skola lösas af lagtillämpningen och lagtolkningen, efter lagens grunder, efter analogi, efter principer, som icke äro direkt utsagda af lagstiftaren, men som finnas nedlagda i bestämmelser, ofta på skilda områden. Detta är lagtolkningens stora uppgift. Om nu dessa så att säga latent uttalanden i lagstiftningen komma i strid med hvar-

andra, stannar lagtolkaren i rådvillhet; lagskipningen blir osäker och vacklande. 1734 års lag, skapad, som den var, för jemförelsevis enkla förhållanden, hade just häri sin styrka. Det är icke så svårt att bevara enheten, då hela rättsområdet är lätt nog att öfverskåda. Nu är det annorlunda, nu är det svårare. Men desto angelägnare är det att för lagstiftningen icke använda en metod, som kan sägas vara direkt egnad att försvaga möjligheten af kontinuitetens bevarande.

Hvad vi för det ändamål, som här är i fråga, behöfva, är, efter min öfvertygelse, icke en lagbyrå, icke tillfälliga komitéer, det är en fast, sjelfständig delegation för lagstiftningen, som kan upprätthålla denna kontinuitet — med andra ord — om vi taga ett känt namn, en lagkomité, en lagberedning.

Men, säger man, detta hafva vi ju förut haft, och när vi hade det, så dugde icke det, utan då skulle vi hafva en lagbyrå. Skola vi nu kasta om och börja samma kretslopp igen?

Detta förefaller betänkligt, det ser ut som bristande konsekvens, jag medgifver det; men det är dock icke så farligt. 1871—1874 hade vi en lagbyrå, ungefär sådan som den nuvarande. 1874 utbyttes den mot en lagberedning, och detta skedde på Riksdagens anhållan och initiativ. När sedermera 1894, således efter 20 år, ombyte å nyo skedde, var det på framställning af Kongl. Maj:t. De skäl, föredragande departementschefen, statsrådet Östergren, anförde för ett sådant ombyte, äro, såvidt jag kan se, icke af beskaffenhet att kunna åberopas för att vi allt fortfarande skulle förblifva vid en lagbyrå. Han säger nemligen, för att motivera ombytet, bland annat följande: »De svårigheter, som sålunda mött att finna för ordförandebefattningen lämplig person, villig att densamma öfvertaga, och den omständigheten, att, efter hvad erfarenheten visat, flera af den sjelfständigt arbetande beredningen afgifna lagförslag i följd af Riksdagens kamrars skiljaktiga beslut förfallit, hafva hos mig stadgat den öfvertygelsen, att lagstiftningsarbetet under den närmaste framtiden skulle bäst främjas genom dels de redan färdiga förslagens förande fram till ett slutligt afgörande, dels i öfrigt utarbetande af partiella, mindre omfattande lagförslag, hvilka sannolikt lättare än de större skulle tillvinna sig Riksdagens bifall.» Det är väsentligen på dessa skäl han föreslår utbytandet af lagberedningen mot en lagbyrå. Jag ber att få påpeka, att detta gälde endast *för den närmaste framtiden*, och att det egentliga skälet, som också understrykes, var svårigheten att få lagberedningen väl rekryterad. Anledningen dertill återigen var, såsom departementschefen också säger i det föregående, att söka i den osäkra ställning, hvori beredningen råkat, sedan Andra Kammaren vägrat anslag till beredningen och detta anslag endast efter gemensam votering hade kunnat utverkas. Det kan icke nekas, att beredningen vid denna tid var hvad man kallar impopulär. Men jag håller före, att detta berodde icke på principiella skäl, utan på temligen tillfälliga anledningar. För mig synes den viktigaste anledningen hafva varit, att beredningen vid den tiden arbetade under trycket af hvad jag

*Angående
anslag till
lagbyrån.
(Forts.)*

*Angående
anslag till
lagbyrån.
(Forts.)*

skulle vilja kalla en omöjlig arbetsplan. Uppgiften för beredningen var nemligen den, att styckevis omarbete vår rättegångsordning. Men om någon del af lagen bildar ett sammanhängande helt, så är det rättegångsordningen. Rättegångsordningen kan liknas vid ett stort maskineri, hvars alla delar skola harmoniskt samverka till ett gemensamt mål, och der alltså den ena delen måste vara noga afpassad efter den andra, för att verket skall gå väl. Att företaga sig att omarbete en af dessa delar, under det man lemnar de andra orubbade, icke rör vid dem, är en uppgift, som måste leda till misräkningar. Också blef lagberedningens arbete under denna tid, vid slutet af 1880-talet och början af 90-talet, — jag deltog sjelf deri — jernförelsevis föga fruktbart, och detta verkade i sin ordning på uppfattningen af sjelfva institutionen. Med en lyckligare arbetsplan är det min öfvertygelse, att det förtroende, som jag tror beredningen under dess tidigare skede i ganska hög grad egde, skulle kunna återkomma, ehuru jag visserligen, jag erkänner det, anser den tid vara ganska aflägsen, då man skall *fullt* förstå att uppskatta de svårigheter, som äro förenade med ett arbete sådant som detta, och egna det den sympati, som arbetet förtjänar och arbetarne så väl behöfva.

Jag har, herr talman, intet yrkande att göra. Jag skall icke ingå i några som helst detaljer i fråga om en sådan eventuel komités organisation. Initiativet tillkommer här uppenbarligen helt och hållet Kongl. Maj:t. Intet af hvad vare sig Riksdagen eller Kongl. Maj:t åtgjort hindrar utöfvandet af ett sådant initiativ, när tiden därför anses vara inne. Jag vågar därför vördsamt uttala den förhoppningen, en förhoppning, som jag tror delas af många, att, när Riksdagen nästa gång får mottaga Kongl. Maj:ts proposition angående statsverkets tillstånd och behof, vi då i denna punkt skola möta något annat och mer, än vi funnit der i dag.

Herr Unger: Då vid 1896 års riksdag, i anledning af reservation inom statsutskottet mot utskottets hemställan om anslag till lagbyrån, fråga kom å bane, huruvida man för lagstiftningsarbetets bedrivande borde föredraga lagberedning framför lagbyrå, var jag i tillfälle att uttala min åsigt i den frågan, den åsigten nemligen, att en sjelfständigt arbetande, af många kunnige och praktiskt erfarne män sammansatt lagberedning vore att föredraga framför en under justitieministerns omedelbara ledning stäld lagbyrå, helst det ju vore ostridigt, att, huru teoretiskt kunnige, lärde och i öfrigt utmärkte män, som än kunde komma, den ene efter den andre, att vara chef för justitiedepartementet, det dock skulle kunna hända och har händt, att icke hvar och en af dem vore väl egnad för lagstiftningsarbete. Med anledning deraf tog jag mig vid samma tillfälle friheten yrka och rösta för afslag å statsutskottets hemställan om anslag till lagbyrån. Men då regeringen dervid icke ville ställa i utsigt, att, i händelse anslaget till lagbyrån vägrades, man kunde förvänta förslag om en lagberedning, så beviljades med någon majoritet det begärda anslaget

till lagbyrån, ehuru jag är förvissad derom, att, derest frågan gält att rösta mellan lagbyrå och lagberedning, utgången blifvit den, att man beslutat sig för lagberedning. Och efter den erfarenhet, som numera vunnits angående lagbyråns verksamhet och arbete, tror jag, att stämningen inom Riksdagen i allmänhet är mera för lagberedning än för lagbyrå.

*Angående
anslag till
lagbyrån.
Forts.)*

Men, säga lagbyråns anhängare, hvarför afskaffades då lagberedningen år 1894? Af grannlagenhetsskäl vill jag icke här ingå i svaromål å det spørsmålet vidare, än att jag begagnar detta tillfälle att, sent omsider, tillbakavisa en vid 1896 års debatt af en talare, jag vill minnas på uplandsbanken, framkastad insinuation derom, att det skulle hafva varit det *sista* valet till ordförande i lagberedningen, hvilket i Andra Kammaren vållade lagberedningens fall.

Nu är det nog så, som den föregående högt ärade talaren anmärkt, att det ju kan framhållas såsom skäl mot lagberedning, som ju skulle handlägga större lagfrågor, att det möter stora svårigheter att, åtminstone i ett slag, genomdriva större lagförslag, då deremot mindre, ganska obetydliga och ofta genom en knapp riksdagsmajoritets skrivelsebeslut tillkomna lagförslag mången gång rätt lättvindigt gå igenom.

Ja, men det är just detta lappande, detta ständiga anbringande på det gamla klädet af nya klutar af vexlande former och färger, som, enligt min och jag tror en mängd andras, såväl juristers som icke juristers mening, skall till slut helt och hållet förstöra det harmoniska sammanhanget i vår gamla hederliga lag, och som för öfrigt skjuter åt sidan alla de stora och viktiga frågor, hvilka vänta på sin lösning.

För att nu t. ex., på sätt den siste ärade talaren gjorde, tala om rättegångsbalken och dess omarbetning, som är en stor och svårlost fråga, så icke tillgodoses behovet af en förändrad rättegångsordning på ett tillfredsställande sätt genom att man, såsom under senare åren skett, hugger in här och hvar i rättegångsbalken och föreslår ändring af ett kapitel eller en paragraf än här och än der, ty med sådant förfaringsätt löses icke frågan, utan endast genom en lagberedning, som utarbetar ett konsekvent förslag med början ifrån grunden och ej, såsom lagbyrån i fråga om förändringar i rättegångsordningen, börjar i andra, tredje våningen. Börjar man nemligen icke, då det gäller att reformera vår rättegångsordning, på samma sätt som 1734 års lagstiftare gjorde, med domstolsorganisationen och rättegångsförfarandet, så börjar man uppenbarligen i orätt ända och uppnår aldrig något godt resultat. Det är, som sagdt, föga hopp om att i ett enda slag kunna genomföra en reform af hela vårt rättegångsväsen, men om der framföres ett tillfredsställande förslag, som börjat i rätt ända, vore väl icke omöjligt att än en gång skaffa i hop en rättegångsbalk; man kan ju, om också icke på en gång — såsom skedde, då 1734 års lag antogs — taga ett kapitel i sänder att träda i kraft, då hela byggnaden från grunden blifvit färdig.

Med sådana åsigtter skulle jag naturligtvis, om jag kunde hoppas

Angående
anslag till
lagbyrån.
(Forts.)

att derigenom framtvinga en lagberedning, helst yrka afslag å det nu begärda anslaget, men då kanske målet bäst och lämpligast vinnes på den af den föregående ärade talaren beträdda och anvisade vägen, vill jag följa honom på den vägen och äfven jag göra en vördsam hemställan till regeringen, att regeringen täcktes taga i öfvervägande till nästa riksdag, huruvida ej vissa förändringar i afseende å lagstiftningsarbetet kunde vara nyttiga och nödiga, och har nu, herr greve och talman, icke något yrkande, utan förenar mig i det uttalande, som gjorts af herr justitierådet Afzelius.

Herr statsrådet Annerstedt: Det är naturligt, att det slut, hvartill de båda föregående talarne kommit, och den hemställan, de hafva gjort, icke kan besvaras förr än vid föredragningen inför Kongl. Maj:t af statsverkspropositionen till nästa års Riksdag, och det är gifvetvis icke lämpligt att i afseende på denna fråga, hvilken måste bedömas efter *då* rådande förhållanden, nu, nio månader förut, uttala någon bestämd mening. Dock ligger det i sakens natur, såsom hvar och en lätteligen kan finna, att för regeringen och särskildt för chefen för justitiedepartementet ingenting kan vara behagligare än att hafva att tillgå en fristående lagberedning, som utarbetar stora, väl hopkomna och noga öfvervägda förslag, hvilka derefter underkastas granskning i högsta domstolen, och att först derpå, sedan man har denna föregående handläggning, justitiedepartementets verksamhet vidtager. Man kan äfven tänka sig, att lagförslag, hvilka på detta sätt framkomma, inom Riksdagen mindre blifva föremål för bedömande från andra synpunkter än den rena lagstiftningssynpunkten, hvilket understundom är förhållandet i afseende å lagförslag, som inom justitiedepartementet utarbetats vare sig på grund af Riksdagens skrivelser eller derförutan, och det är med hänsyn äfven till denna sida af saken för justitiedepartementet en fördel att hafva att tillgå en lagberedning. Af hvad jag nu tagit mig friheten antyda torde vara uppenbart, att i samma stund, som regeringen har grundad anledning antaga, att Riksdagen är villig att utbyta lagbyrån mot en lagberedning, regeringen ej skall dröja att framlägga proposition i sådant syfte. Men som herrarna allt för väl känna, har icke stämningen inom Riksdagen alltid varit af den beskaffenhet, att der rådt en allmän uppfattning, att lagberedningen skulle operera på ett bättre och lämpligare sätt än en lagbyrå — detta till följd deraf, att de flesta herrar riksdagsmän, som ej försökt att sjelfva skrifva lagar, icke tillräckligt uppskatta nödvändigheten deraf, att tid åtgår för att bringa till stånd väl hopkomna lagar. Om man erinrar sig de yttranden i detta afseende, som blifvit fälda såväl i denna som i medkammaren allt ifrån 1870 eller 1871 och till den dag, som är, vore ej svårt att draga fram exempel på, hurusom här yttrats missbelåtenhet med den ena regeringen efter den andra därför, att lagförslag, i afseende å hvilka något förarbete ej funnits, under så och så många år ej hunnit undergå den omarbetning inom lagberedningen eller lagbyrån, hvilken

dock varit nödvändig, innan förslag kunnat framläggas såsom Kongl. Maj:ts proposition. Detta betraktelsesätt ledde derhän, att man önskade andra former än det för tillfället använda för att påskynda lagstiftningsarbetet. Så skedde 1874. Man tyckte, att det gått för långsamt med de förslag, hvilka lagbyrån hade afgifvit, och man hoppades, att en lagberedning skulle operera fortare. Så beslöts lagberedningen. Till en början, då lagberedningen hade att bearbeta ämnen i vår rätt, der förut funnos fullständigt utarbetade komitébetänkanden, hvilka, vare sig framlagda för Riksdagen, hade af Riksdagen afslagits, eller vid den kritik, som i öfrigt rigtats mot desamma, befunnits vara af den ofullständiga beskaffenhet, att de icke kunde läggas till grund för framställningar till Riksdagen, så länge gick arbetet inom lagberedningen ganska fort, och något tal om lagberedningens långsamhet förspordes icke. Det var under denna tid, som lagberedningen afgaf förslag till utsökningslag och till vattenrättsförordningar. I båda dessa ämnen funnos fullständigt utarbetade i det ena ett och i det andra två komiteförslag. Men sedan lagberedningen öfvergick till det ämne, som enligt uppfattningen på 70-talet ansågs såsom det, hvilket mest trängde till en förbättring, nemligen rättegångsordningen, der ej funnos andra förarbeten än lagkomiténs och lagberedningens på sin tid mycket förtjenstfulla förslag, hvilka dock enligt allmänna uppfattningen på nämnda tid ansågos otillräckliga att läggas till grund för ett nytt arbete för rättegångsordningens omdaning; och då lagberedningen började sitt arbete dermed på det sätt, som då ansågs såsom det rigtiga, att undersöka de principer, hvarpå en rättegångsordning borde hvila, åtgick tre och ett halft år för utarbetande af förslaget till dessa grunder, och detta, ehuru beredningen såsom biträde använde den i teoretiskt och praktiskt afseende lika utmärkta universitetslärare, som vid den tiden innehade professuren i ämnet vid vårt nordliga universitet. På det att utsigt skulle finnas för att förslaget till ny rättegångsordning skulle af Riksdagen antagas, beslöt Kongl. Maj:t att sammankalla en förstärkt lagberedning, i hvilken insattes icke blott de förnämsta jurister, som funnos inom landet att tillgå, utan äfven framstående riksdagsmän af olika partier och åskådningar. Under en tid af två år behandlade denna förstärkta lagberedning principbetänkanden, och såsom resultat af denna allsidiga behandling framgick med tillräcklig tydlighet, att för närvarande hvarje försök att i fråga om rättegångsbalken gå till väga på det sätt, som den första talaren ansåg som det enda rigtiga, skulle vara fullkomligt fruktlöst. Meningarna om det sätt, hvarpå rättsordningen här i landet skulle omdanas, samt huruvida de nya principer, hvilka i andra länder genomförts och der gjort sig gällande, äfven hos oss borde tillämpas, voro så divergerande och antalet af dem, som höllo före, att de gamla förhållandena vore de bästa och sådana, att de ej gäfvö till känna något behof af mera genomgående förändringar, var så stort, att regeringen, enligt min uppfattning, icke hade annat att göra än att, då stort behof af förbättringar uti vissa delar af rätte-

*Angående
anslag till
lagbyrån.
(Forts.)*

Angående
anslag till
lagbyrån.
(Forts.)

gångsbalken otvifvelaktigt egde rum, föreskrifva för lagberedningen att i stället för att utarbeta något fullständigt förslag till ny rättegångsordning, hvilket enligt alla deras öfvertygelse, som den tiden deltog i förhandlingarna om lagstiftningsarbetets ordnande, ej hade minsta utsigt att blifva antaget, söka åstadkomma partiella förbättringar i rättegångsbalken. Jag förbigår de öfriga arbeten, hvarmed lagberedningen var sysselsatt, men det fans *en* del, i allt fall någorlunda fristående och inom sig sammanhängande, i afseende hvarå åsigtorna inom förstärkta lagberedningen ej skilde sig mera, än att med skäl kunde antagas, att ett förslag i nära anslutning till vårt nuvarande rättegångsförfarande hade utsigt att om sig förena ett tillräckligt stort antal anhängare inom Riksdagen för att kunna blifva accepterad. Detta var lagen om bevisning. Förslag i detta ämne framlades. I afseende å den punkt, hvarest större meningsskiljaktighet yppade sig inom såväl lagberedningen som sedermera inom Riksdagen, nemligen frågan om edens ordnande, innehåll det första förslaget till lag om bevisning någon förändring uti nu gällande rätt, beträffande värjemålseden. Detta förslag förkastades, sedan lagutskottet uttalat sig för att i fråga om edgångsinstitutet bibehålla nu gällande värjemålsed. Sedermera omarbetades förslaget så, att uti det nya blef värjemålseden oförändrad bibehållen. Förslaget framlades för Riksdagen, men afslogs hufvudsakligen på den grund, att i Andra Kammaren dess antagande ansågs böra sättas i samband med en förändrad anordning i fråga om nämnden, hvilken förändrade anordning blifvit af högsta domstolen enhälligt afstyrkt. Sedan detta förslag andra gången blifvit förkastadt, har det inom lagberedningen upprättade förslaget till ordnande af rättsmedlen blifvit omarbetadt af den nuvarande lagbyrån och skall blifva föremål för högsta domstolens granskning; och jag vågar uttala den förhoppning, att denna granskning skall utfalla så, att förslag i ämnet skall kunna framläggas till nästinstundande Riksdag.

Om den frågan nu framställles: finnes någon utsigt för att en ny lagberedning skall, derest den får sig anförtrodt utarbetande af nytt förslag till rättegångsbalk, kunna åstadkomma ett lagförslag, mera än de föregående egnadt att omkring sig samla meningarna inom Riksdagen, så betviflar jag för min del detta. Det torde behövas, att en ganska lång tid förflyter för att allmänna uppfattningen i vårt land skall kunna enas om först och främst, att ett verkligt behof af reformer på detta område förefinnes, och för det andra om de grunder, hvilka vid omorganisationen skola följas. De försök, som gjorts att här tillämpa de principer, hvilka användts i andra länder, mötte redan från början inom förstärkta lagberedningen ett så kompakt motstånd, att jag tror, att intet förslag, fotadt på sådana grunder, för närvarande har ringaste utsigt till framgång. Jag stöder denna min uppfattning derpå, att ännu så sent, som då diskussion förekom uti Andra Kammaren om förändring af lagberedning till lagbyrå, uppträdde vice ordföranden i lagutskottet och uttalade såsom sin uppfattning — han

var för öfrigt domare — att han icke trodde, att för närvarande något större behof af reformer uti rättsordningen förelåg

Under sådana förhållanden, och då jag är öfvertygad derom, att Riksdagen icke lär afvika från den nu rådande uppfattningen, att, när behof af lagförändring i någon speciel fråga gör sig kämbart, Riksdagen skrifver till Kongl. Maj:t och begär dess afhjelpande utan afvaktande af omarbetningen af större delar af lagen — erfarenheten synes gifva vid handen, att Riksdagen, långt ifrån att vilja afstå från dessa skrivelser till Kongl. Maj:t med begäran om smärre lagförändringar, på senare tider i denna kammare deri gått längre än förut — samt jag vidare anser, att, äfven om en lagberedning inrättades, Kongl. Maj:t, derest Han skall kunna fylla de anspråk, som Riksdagen ställer på smärre reformer i lagstiftningen, icke utan olägenhet kan undvara biträde af en lagbyrå, synes mig en kongl. proposition om anslag till en lagberedning förutsätta, att en allmän åstundan inom Riksdagen efter denna form för biträde vid lagstiftningsarbetet blifvit ådagalagd.

Det återstår att taga i betraktande frågan, huruvida lagberedningen skulle kunna med fördel behandla handelsbalken. Det förefaller, som denna fråga icke skulle kunna för närvarande med bestämdhet besvaras, åtminstone icke förr, än man i främsta rummet får veta, hvilken utgång det uti medkammaren väckta förslaget om vidtagande af åtgärder för gemensam lagstiftning inom civilrätten inom de tre nordiska rikena erhållit. Det är nemligen uppenbart, att, om Riksdagen skulle anse, att åtgärder i detta syfte böra vidtagas — efter min uppfattning, böra dessa åtgärder inskränkas till att afse obligationsrätten — och sedan man erhållit visshet om, att ett arbete i denna riktning önskas icke blott i vårt land, utan äfven i våra grannländer, nästa steg bör blifva tillsättande af en komité med särskildt uppdrag att samarbeta med utsedda komiterade från de andra länderna till åstadkommande af ett första utkast till en sådan gemensam obligationsrätt. Jag betvivlar, att man för detta ändamål lämpligen kan välja formen af en lagberedning. Det skulle nemligen helt säkert blifva nödvändigt att på samma sätt, som förhållandet var under föregående årtionde, då dylika gemensamma arbeten försiggingo, använda en gemensam komité, hvaruti insattes åtminstone några personer, som ej uteslutande året om kunde sysselsätta sig med lagstiftningsarbete, utan kunde med öfriga göromål förena ett sådant arbete. Jag vill särskildt fästa uppmärksamheten på, att det torde kunna vara särskildt lämpligt, att i denna komité insattes några ledamöter af vår Riksdag, hvilka, det torde ligga i sakens natur, svårligen kunna såsom ledamöter, i en lagberedning uteslutande egna sig åt lagstiftningsarbete, och med detta arbete förena ett mera verksamt deltagande i riksdagsgöromålen.

Jag öfvergår nu till det tredje af de områden, som, enligt hvad den förste ärade talaren anförde, skulle lämpa sig för lagberedningens arbete, nemligen giftermålsbalken. Dervidlag vågar jag återropa den erfarenhet, som vi vunno vid 1898 års riksdag, då vi i båda kam-

*Angående
anslag till
lagbyrån.
(Forts.)*

*Angående
anslag till
lagbyrån.
(Forts.)*

rarne debatterade och sökte sammanjemka lagstiftningen angående 9, 10 och 11 kapitlen giftermålsbalken. Att lagstiftningen på detta område skulle kunna föras till ett praktiskt resultat, derest en lagberedning erhöle i uppdrag att omarbete giftermålsbalken i dess helhet och ett fullständigt förslag till ny giftermålsbalk derefter framlades för Riksdagen, samt att de olika meningarne inom Riksdagen skulle kunna så sammanjemkas, att något resultat skulle följa på ett mångårigt arbete i detta afseende, derpå tviflar jag för min del på det högsta efter erfarenheten från år 1898.

Härmed har jag nu velat säga, att det efter min uppfattning är ganska tvifvelaktigt, huruvida åsigtarna inom Riksdagen i dess helhet verkliga äro sådana, att den mening, som de tvenne föregående talarne förfäktat, skulle delas af Riksdagen, derest ett förslag om införande af en lagberedning af Kongl. Maj:t framlades. För visso skulle ingen hellre än jag se, att en sådan kongl. proposition vunne Riksdagens bifall och att den bifölles under sådan förutsättning, att Riksdagen äfven toge konsekvenserna af sitt beslut samt vore medveten derom, att de kunnige och erfarna jurister, som komme att insättas i lagberedningen, icke på allt för kort tid kunna framlägga ett fullgodt förslag till ändring vare sig af obligationsrätten eller af giftermålsbalken. Ett dylikt arbete kräfver tid, och man får icke, då något är gått, hafva anspråk på, att lagberedningen skall lemna synbara bevis på sin verksamhet. Det går då icke heller an, att, på sätt förut flera gånger skett, försök göras att afskaffa institutionen genom att afknappa de för densamma anvisade anslagen, eller, såsom för några år sedan skedde, att sammanlägga anslaget till lagberedningen för en 6, 7 å 8 år och sedan utropa: lagberedningen har nu kostat 300,000 å 400,000 kronor, huru många lagparagrafer hafva vi fått för det beloppet? Det ligger i sakens natur, att arbetet inom lagberedningen icke kan blifva fruktbringande, om blott ett fåtal af Riksdagens ledamöter förstår uppskatta, att lagstiftningsarbete icke låter sig utföra såsom vanligt timarbete. Man kan omöjligen komma och säga: på 3 månader skall det eller det lagförslaget fullbordas. Tiden för ett lagarbetes fullbordande beror på arbetets egen beskaffenhet, på de svårigheter, som uppstå under sjelfva arbetet, och på svårigheten att afhjelpa de brister, som författarne sjelfva redan från första stund finna det af dem ursprungligen uppgjorda förslaget vara behäftadt med.

Ett klart förstående af detta inom Riksdagen äremellertid äfven nödvändigt därför, att de nödiga anslagens beviljande utan svårighet är en erforderlig förutsättning för, att lagberedningen skall kunna förvärfva de bästa och lämpligaste krafter för sitt arbete. Erfarenheten från föregående år har visat, att ställningens obeständighet haft till följd, att de personer, som man önskat vinna för detta arbete, svarat nej. De svar, man från olika håll fått, hafva varit dessa: Jag kan icke öfvergifva min goda och säkra ställning för att inträda i lagberedningen, då jag ej vet, huru länge Riksdagen kan komma

att anvisa därför erforderliga medel. Detta är ett betraktelsesätt, som är fullt berättigadt och emot hvilket man icke kan rigta några anmärkningar. Vill alltså Riksdagen fatta beslut om att gå öfver till en lagberedning, så måste Riksdagen, om man vill vinna några lyckliga resultat af lagberedningens arbeten, äfven vara redo att taga dermed förenade konsekvenser.

Det är dessa erinringar, jag ansett mig böra göra redan nu, då man ovilkorligen bör taga hänsyn dertill vid öfverläggningen i anledning af en kongl. proposition i denna fråga vid en följande riksdag.

Jag vill här endast tillägga, att, då den siste talaren yttrade, att det sätt, på hvilket lagbyråns ledamöter hafva fullgjort sitt arbete, haft till följd, att hans åstundan att utbyta lagbyrån emot en lagberedning, tilltagit i styrka, och att denna hans uppfattning skulle delas af flere, den kritik af lagbyråns arbete, som ligger i detta yttrande, icke är berättigad. Jemför man lagbyråns arbete under de gångna fem åren, vare sig kvantitativt eller kvalitativt, med föregående tids lagarbete, synes det mig icke med fog kunna påstås, att lagbyråns arbete är underlägset. Jag ber sålunda, för att först tala om det kvantitativa arbete, som utförts af lagbyrån, att få erinra derom, att under perioden 1895—1899 — den tid, under hvilken lagbyrån arbetar — hafva de dagar, under hvilka lagföredragning egt rum inom högsta domstolen, i medeltal utgjort 40 om året, under det att motsvarande medeltal för de föregående femårsperioderna i medeltal utgjort resp. 32, 38, 25, 27, 12, 18, 17 och 15 — jag har då gått så långt tillbaka i tiden som till femårsperioden 1855—1859. I kvantitativt afseende synes mig därför icke några berättigade anmärkningar kunna rigtas emot lagbyråns arbete, då det ju torde vara tydligt, att till grund för denna lagföredragning inom högsta domstolen i en hufvudsaklig del ligger det arbete, som blifvit af lagbyrån utfördt.

Hvad derefter vidkommer kvaliteten af lagbyråns arbete, ber jag att få fästa herrarnes uppmärksamhet derpå, att under den tidrymd af fem år, under hvilken lagbyrån egt bestånd, af de förslag, som blifvit upprättade med lagbyråns biträde, endast ett blifvit af Riksdagen förkastadt, nemligen lagbyråns öfverarbetning af förslaget till lag om bevisning; och att detta förslag ej vann Riksdagens bifall, därför kan man svårigen göra lagbyrån ansvarig. Vidare har ett af lagbyråns förslag icke föranledt någon åtgärd från Kongl. Maj:ts sida, i det lagbyrån nemligen fått i uppdrag att utarbete ett utkast i anledning af Riksdagens skrifvelse för åstadkommande af bättre exekutiva åtgärder i fråga om barnuppfostringsbidrags utkräfande, hvilket förslag högsta domstolen, under hänvisning till en tolkning af fattigvårdsstadgan, som gjorde den ifrågasatta lagstiftningen öfverflödig, ansåg sig böra afstyrka. Att förslaget under sådana förhållanden icke föranledde till vidare åtgärder, torde icke heller kunna läggas lagbyrån till last. Vidare föreligga ett af lagbyrån utarbetadt förslag

*Anående
anslag till
lagbyrån.
(Forts.)*

Angående
anslag till
lagbyrån.
(Forts.)

till högsta domstolens granskning, samt tvenne förslag beroende af Kongl. Maj:ts pröfning.

Samtliga öfriga af lagbyrån utarbetade förslag — hvilka, med undantag af de nyss vidrörda, uppgå till ett antal af nära tjugu — hafva, sedan de undergått vederbörlig granskning i högsta domstolen, lagts till grund för Kongl. Maj:ts framställningar till Riksdagen samt hafva af Riksdagen antagits. Under sådana förhållanden synes mig rättvisan fordra, att jag påkallar kammarens uppmärksamhet för arten och beskaffenheten af lagbyråns arbeten och obefogenheten af det deremot rigtade klander. Och jag vill till sist tillägga, att, om Riksdagen önskar att till lagstiftningsarbetet få använda de mest lämpliga personer, det icke är rätta sättet att vinna dem genom att uttala obefogadt klander emot deras verksamhet, allra helst, som de icke äro i tillfälle att sjelfva här kunna försvara sig.

Herr Wennerberg: Huru intressanta de föregående talarnes anföranden varit, anser jag dock nödigt framhålla, att hela den här förda sakrika diskussionen egentligen ligger utanför den föreliggande frågan, och att på grund häraf och trots de förträffliga anföranden, som här hållits, icke i denna punkt något beslut kan fattas. Herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet har emellertid i slutet af sitt anförande visat oss den rigtiga väg, på hvilken Riksdagen skall kunna få en ändring till stånd, och jag gillar hans åsigt derutinnan. I sak är jag nemligen alldeles öfvertygad om, att en ändring i lagbyråns arbetsmetod ovilkorligen måste bringas till stånd.

Men härom föreligger, som sagdt, för närvarande icke något förslag. Nu rör sig frågan helt enkelt derom, huruvida Riksdagen skall bevilja Kongl. Maj:ts begäran af 25,000 kronor för fortsatt uppehållande af lagbyråns verksamhet, en begäran, som af statsutskottet blifvit tillstyrkt. För min del finner jag med glädje, att detta tillstyrkande dock är förenadt med ett slags vilkor, visserligen icke af den beskaffenhet som det vilkor, hvarom förslag blifvit framställt af en motionär i Andra Kammaren, hvilket statsutskottet ganska rigtigt i punkt 8 andra momentet har afstyrkt; utan statsutskottet har vördsamt hemställt — i hvilken hemställan jag fullkomligt instämmer — att Riksdagen, hvilken ju anvisar statsanslagen, måtte få veta, hvartill de användas och huruvida dervid Kongl. Maj:t begärt för mycket eller för litet. Det senare *kan* ju mycket väl vara händelsen, och ingen skall då vara villigare än jag, att, på en framställning derom från Kongl. Maj:t, öka det nuvarande anslaget.

Vid 1892 års riksdag begärde Kongl. Maj:t för ändamålet 40,000 kronor, men denna framställning vann icke Riksdagens bifall. År 1893 begärdes något mindre, men på grund af opposition från Andra Kammarens sida nedsattes anslaget till 25,000 kronor, vid hvilken siffra det sedermera oafbrutet förblifvit. Det är ju möjligt, att anslagets knapphet har utgjort ett hinder för ett godt lagstiftningsarbete, ehuru man visserligen derom ingenting hört talas; och i

allmänhet har man fått höra allt för litet om lagbyråns arbeten. och det är därför man nu önskar, att Riksdagen måtte få veta, hvartill och huru de anvisade medlen hafva användts.

Det sätt, som man här föreslagit för dylika upplysningars lemnande, kan jag dock icke finna vara det rätta, särskildt som det ju temligen nära skulle närma sig till det sätt, som motionären i Andra Kammaren föreslagit, och följaktligen endast skulle åstadkomma en otillräcklig upplysning.

Under de åtta, nio år, som lagbyrån varit i verksamhet, hafva de anföranden till statsrådsprotokollet, som redogjort för, hvart dessa medel tagit vägen, och för hvilka ändamål de blifvit använda, blifvit allt kortare och kortare — och till sist hafva de fått en så minimal omfattning, och, jag vågar säga, äfven ett så knapphändigt innehåll. att det icke synes mig underligt, att statsutskottet så motiverat sitt utlåtande, som det gjort. Denna motivering synes mig, såsom jag nyss nämnde, vara ej mindre befogad än vördsam, men då jag likaledes anser, att Riksdagen bör få *fullständigt* besked om, till hvad ändamål dessa medel användts, må det tillåtas mig att komplettera densamma. Det bör ju icke vara någon svår sak, då man ju har protokollen från alla lagbyråns sammanträden bevarade, att låta Riksdagen få en redogörelse för dess arbeten under hvart och ett af de förflutna åren, deri man får veta, hvilka mål som varit före i lagbyrån — om dessa arbeten ledt till önskad resultat eller icke betyder ju mindre, då man i alla händelser får veta, hvaruti arbetet bestått — hvad som för hvarje år åtgått till ledamöternas arvoden eller andra omkostnader. I dessa tider, då jag nemligen har föresatt mig att vid anslags beviljan vara så snål som möjligt, utom då det rör vårt försvar, synes det mig, att man icke bör uraktlåta att se efter, det inga andra utgifter må medgifvas än sådana, som äro högst nödiga och trängande; och dit hafva — det vågar jag här påstå — icke alla de ärenden, hvarmed lagbyrån under de senare åren sysselsatt sig. kunnat räknas.

Det synes mig därför önskligt, att Riksdagen kunde erhålla dylika redogörelser för hvart och ett af åren, från och med år 1893. Det går icke vidare an, att herrar riksdagsmän år efter år dela ut extra anslag utan att veta, hvartill och till hvad belopp de användas.

Sedan jag sagt detta, ber jag helt enkelt att få yrka bifall till statsutskottets utlåtande i denna punkt, både i dess första och andra moment.

Herr Afzelius: Jag kunde måhända inskränka mig till att endast med tacksamhet erkänna det sympatiska upptagande, som från herr statsrådets och chefens för justitiedepartementet sida kommit hvad jag skulle vilja kalla den egentliga tankegången i min föregående framställning till del, — hvad jag yttrade i afseende å behovet af en *systemförändring* i vårt lagstiftningsarbete. Jag skrifver äfven fullt och bestämdt under allt hvad han yttrade — äfven jag antydde detsamma i mitt anförande — i syfte att, om man vill tänka sig

*Angående
anslag till
lagbyrån.
(Forts.)*

Angående
anslag till
lagbyrån.
(Forts.)

att lagstiftningsarbetet i vårt land skall gå framåt, man måste vänja sig vid att betrakta lagstiftningen från en högre synpunkt än som nu på många håll är den rådande, icke anse den endast såsom ett handverk, utan såsom en verklig konst, eu hög, ädel, fosterländsk uppgift.

I mitt anförande yttrade jag ingenting om, huru jag i detalj tänkt mig, att denna ifrågasatta nya lagberedning eller lagkomité skulle inrättas. Men då herr statsrådet gjorde mig den äran att bemöta de antydningar, jag framkastade i afseende på det arbete, som skulle kunna föreläggas denna beredning, så skall jag bedja få påpeka, att riktigheten af dessa antydningar naturligtvis är beroende på, hvilken organisation man ger denna lagkomité, och jag måste därför nu antyda, huru jag tänker mig den. Jag anser, att densamma borde organiseras på ett annat sätt, än under dess senare skede var händelsen. Jag tror, att man bör upptaga den gamla tanken från den äldre lagkomiténs tid och använda dels arbetande ledamöter, dels granskande eller biträdande ledamöter, eller hvad man nu vill kalla dem. Jag anser med ett ord, att de män, som sitta i lagkomitén, icke under årtal skola vara så att säga inlästa med sitt arbete, isolerade för sig sjelfva, utan att de alltid böra hafva omedelbar kännning af det lif, som rör sig omkring dem.

Förfar man på ett sådant sätt, kan jag icke förstå, att hinder skulle möta att underkasta äfven giftermålsbalken den behandling, jag nyss antydde. Hvad åter beträffar rättegångsbalken, så återkom herr statsrådet till frågan, huruvida den plan, efter hvilken densamma behandlades af lagberedningen, var lycklig eller icke. Detta är ju visserligen att tala om den snö, som föll i fjol, men frågan har sitt stora intresse; jag kan nemligen för min del icke tro annat, än att just det sätt, på hvilket denna fråga behandlats, väsentligen bidragit till, att lagstiftningsarbetet stagnerat. En revision af rättegångsordningen måste ovillkorligen behandlas såsom en helhet. Meningen var också den, att man genom det stora s. k. principbetänkandet, till en början skulle utstaka vägen. Vidare skulle vägen planeras och göras klar genom en s. k. förstärkt lagberedning. Sedan man alltså först uppdragit bestämda konturer, skulle arbetet styckevis bringas i fullfärdigt skick. Hade denna plan kunnat realiseras, skulle den visserligen varit en plan, som jag kunnat gilla; men huru gick det? Jag skall icke ingå i kritik af det s. k. principbetänkandet. Men huru utföll den s. k. förstärkta lagberedningens resultat, kunde *det* tjena till ledning, till ryggrad för ett kommande detaljarbete? Alla, som voro med i denna komité, måste väl, om de i ringaste mån äro sjelfkritiska, erkänna, att denna komité icke var mäktig att lösa sin uppgift, att resultatet var förfeladt. Man hade då bort öppet erkänna detta, uppgifva den plan, som man utstakat för processreformen och börja om från början efter en vida blygsammare måttstock. Man hade bort uppgifva sökandet efter nya grunder och nya uppslag, och inskränka sig till en revision af det hela på det beständes grund. Jag ber också få framhålla, att jag, som efter förstärkta lagbered-

ningens avslutande, deltog i lagberedningens arbeten, redan innan detta påbörjades, var med om affåtande af en skrivelse till regeringen — och det är mig en glädje att kunna erinra om, att också herr statsrådet då delade samma uppfattning — i hvilken skrivelse framhölls svårigheten att, såsom ifrågasatts, delvis bearbeta vår rättegångsordning, att en sådan bearbetning knappast skulle vara möjlig, men att, *om* så skulle ske, bearbetning af frågan om bevisning skulle vara förenad med minsta olägenheten.

Beträffande frågan om en revision af rättegångsväsendet, måste för öfrigt en hvar erkänna, att ett dylikt arbete är särskildt svårt därför att rättegångsväsendet griper in på så många kulturella och sociala områden, därför att så mycken sed och vana träder hindrande i vägen.

Jag skall emellertid tillåta mig att här erinra derom, att på sista tiden i detta afseende yppat sig ett ganska märkligt uppslag, ett uppslag, som icke kan vara annat än i hög grad glädjande för oss svenskar, nemligen, att den allra modernaste rättegångsordningen — den österrikiska — framvisar högst viktiga beröringspunkter med den svenska. Den har öfvergifvit den *rena* muntligheten och, om jag så får kalla dem, de processuella dogmerna, och tagit upp hvad som kan betecknas såsom innehållet, den sunda kärnan i vår rättegångsordning. Det är i hög grad intressant att dervidlag göra jämförelser, och måhända kunna vi här finna uppslag af värde för en förbättring äfven i större skala af vår rättegångsordning.

Hvad vidkommer frågan om en revision af handelsbalken, så synes det mig vara för tidigt att redan nu närmare granska möjligheten af en skandinavisk lagstiftning på detta område; till den frågan torde vi få tillfälle att framdeles återkomma, och jag lemnar därför uttalandena i denna del å sido.

Herr statsrådet talade äfven om de smärre lagändringar, som af Riksdagen begäras, och betonade, att framställningar i sådan riktning blifvit gjorda äfven i denna kammare. Ja, det synes mig vara naturligt, att smärre lagändringar icke helt och hållet kunna uteslutas eller uppskjutas, de kunna ju också vara behöfliga och nyttiga. Jag anser mig dock böra framhålla, att det till en viss grad är beroende på ledande principen för lagstiftningsarbetet i det stora hela, i hvilken mån framställningar om sådana smärre lagändringar förekomma. Är lagstiftningsarbetet rent af anlagdt på detaljförändringar, faller det af sig sjelf, att dylika framställningar från Riksdagens sida komma fram i större mängd än önskligt vore.

Herr Unger: Med anledning af herr justitieministerns slutord skall jag endast be att få säga, att jag icke har uttalat något klander mot lagbyråns ledamöter, och ännu mindre anser jag mig hafva obefogadt klandrat dem. Jag har endast sagt, att af skäl, som jag icke här velat närmare vidröra, resultatet af deras arbete icke varit tillfredsställande, och detta kan ju vara beroende af helt andra orsaker,

*Angående
anslag till
lagbyrån.
(Forts.)*

än oförmåga hos lagbyråns ledamöter. Det kan ju förklaras af bland annat de otacksamma uppgifter, som blifvit dem förelagda.

Då man, hvad specielt beträffar frågan om en revision af rättegångsbalken, enligt min åsigt, måste börja från början, kan man ju icke gerna klandra lagbyråns ledamöter, därför att de icke lyckats skriva ett antagligt förslag om fri bevispröfning, då förslaget derom måst af lagbyrån framläggas utan nödvändig förutsättning om ändring i rättegångsförfarandet, åtminstone så till vida, att en domare icke skulle behöfva utöfva fri bevispröfning, utan att förut ens hafva sett eller hört parterna.

Hvad beträffar de af herr justitieministern uppräknade lagförslag, som blifvit antagna, så vill jag dock säga, att det icke bevisar mycket, i all synnerhet som det icke kunnat påvisas, att dessa förslag blifvit antagna i den form, hvori de af lagbyrån blifvit framställda, utan blifvit antagna, sådana de, efter granskning af högsta domstolen och efter nödiga rättelser af herr justitieministern, blifvit för Riksdagen framlagda.

Jag anser mig icke genom hvad jag sålunda anfört hafva klandrat lagbyråns ledamöter, och jag klandrar dem icke.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, biföll kammaren hvad utskottet i förevarande punkt hemställt.

Punkterna 9—12.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 13 och 14.

Lades till handlingarna.

Föredrogs å nyo och företogs punktvis till afgörande statsutskottets den 10 och 13 innevarande februari bordlagda utlåtande n:o 4, angående regleringen af utgifterna under riksstatens tredje hufvudtitel, innefattande anslagen till utrikesdepartementet.

Punkten 1.

*Angående
ordinarie
anslagen
under tredje
hufvudtiteln.*

Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena Lagerheim: Utskottet anför i de ord, som föregå klämman, att det förutsätter, »att ökningen i kabinettkassans utgifter må uppvägas genom framtida sänkning i aflöningen vid andra beskickningar, der sådant kan på något sätt visa sig utförbart.» Detta gifver mig anledning förklara, att jag finner mig lika pligtig som villig att tillråda Kongl. Maj:t att, om detta uttalande, såsom jag förutsätter, varder Riksdagens, dervid fästa allt möjligt afseende.

Angående
ordinarie
anslagen
under tredje
kvartalsbet. (Forts.)

På samma gång anser jag mig dock böra öppet påpeka, att utförandet i flera fall torde komma att stöta på rätt stora svårigheter af den helt naturliga orsaken, att de diplomatiska lönerna, särskildt de högsta, om man bortser från en mindre nedsättning på 70-talet, reglerades för öfver 40 år tillbaka, under det att lefnadskostnaderna på olika orter sedan den tiden stegrats högst betydligt. Det lär derför icke blifva lätt att genomföra en sänkning i aflöningar på ministerstaten. Men svårigheterna härvidlag må nu vara små eller stora, skall jag hafva frågan i åtanke och gerna tillråda Kongl. Maj:t att i hvarje särskildt fall taga den under ompröfning.

Jag anser mig därför icke nu behöfva inlåta mig på någon detaljerad framställning rörande förhållandena på olika orter. Dock ber jag få omnämna en ort, hvarest särskildt under senare tider stegringen i lefnadskostnader varit så stark, särskildt hvad hushyror beträffar, att det förr eller senare blir nödvändigt att tänka på en förbättring i vår dervarande ministers löneförmåner. I Paris har förhållandet nemligen varit det kanske äfven här i Stockholm icke alldeles obekanta, att en stor utställning alltid medfört stegring i lefnadskostnaderna, hvilken stegring icke efter utställningens slut gått tillbaka. Verldsutställningar hafva såsom bekant i Paris plägat hållas hvart elfte år; och det är antagligt, att årets stora verldsutställning skall hafva samma inverkan på lefnadskostnaderna som de föregående. Till följd af denna omständighet torde det förr eller senare blifva nödvändigt att öka anslaget för ministerposten i Paris.

Emellertid vill jag icke måla framtiden i svart, utan har endast för att freda mitt samvete velat nämna, att en sådan möjlighet till ökning förefinnes. Jag skall dock, som sagdt, äfven tillse, att de nedsättningar, som kunna företagas, också blifva företagna.

Efter det öfverläggningen ansetts härmed slutad, biföll kammaren hvad utskottet i den föreliggande punkten hemställt.

Punkterna 2 och 3.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 4.

Lades till handlingarna.

Föredrogs å nyo och företogs punktvis till afgörande statsutskottets den 10 och 13 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 20, angående riksgäldskontorets förvaltning under den tid, som förflytit, sedan ansvarsfrihet senast tillerkändes fullmäktige i nämnda kontor.

Punkterna 1—4.

Lades till handlingarna.

Punkten 5.

Utskottets hemställan bifölls.

Föredrogs å nyo och företogs punktvis till afgörande bevillningsutskottets den 10 och 13 innevarande februari bordlagda betänkande n:o 1, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående ändrad ordning för upptagande i riksstaten af inkomstiteln bevillning af fast egendom samt af inkomst.

Punkten 1.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 2.

Lades till handlingarna.

Ledighet från riksdagsgörömalen beviljades herr *Ekströmer* under tiden från och med den 16 till och med den 24 innevarande månad.

Justerades fyra protokollsutdrag för denna dag.

Anmälades och bordlades lagutskottets utlåtande n:o 7, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag om straffregister.

Kammaren åtskildes kl. 1,07 e. m.

In fidem

A. v. Krusenstjerna.